

Spis treści

Wstęp (S. Borowicz)	9
Rozdział I Maska Sylenis (S. Borowicz)	
1. Eschatologia upojenia	17
2. Uchylić zasłonę śmierci	21
3. Nowożytnie <i>intermezzo</i>	24

Antyk

Rozdział II „O winożłopki! O baby pijaczki”. Językowy obraz „pijanej staruchy” w literaturze antycznej (S. Borowicz, R. Przybylska)	43
1. Język – obraz – literatura	43
2. Pojęcia γράυς i <i>anus</i> – sieć semantyczna „kobiecej starości”	46
2.1. Leksem γράυς	47
2.2. Leksem <i>anus</i>	52
3. Leksykalizacja pojęcia „starej pijaczki”	56
4. Profile semantyczne „starej pijanej kobiety” w tekstach greckich i łacińskich ..	64
4.1. Wiek i wygląd: <i>anus deformis</i>	65
4.2. Uspokobienie i typowe zachowania	71
4.2.1. Gadatliwość: <i>Multiloqua et multibiba, est anus</i>	71
4.2.2. Pijaństwo: <i>nomen Leaenae est, multibiba atque merobiba</i>	72
4.2.3. Rozwiązłość: „dostałem się na nocleg do pewnej karczmarki, niejakiej Meroe, starki wprawdzie, ale jeszcze mocno jurnej”	77
4.3. Typowe sytuacje, w których uczestniczą stare pijące kobiety	82
4.4. Typowe role społeczne związane ze starymi pijącymi kobietami	83
4.4.1. Rajfurki, hetery i karczmarki: „Na straży u drzwi stoi koczoła starucha/ A ta lubi pociągnąć dobrze”	83
4.4.2. Piastunki: „Kto ukochane twe dziecko... opróżnił?”	85
4.4.3. Kapłanki, guślarki, wiedźmy i bachantki: „Maciora w ludzkim kształcie, pijaczka i wiedźma”	86
5. Stara baba to dzban na wino	87
6. Językowy obraz <i>reviviscentia</i>	90

Rozdział III Znak zapomnianej eschatologii (S. Borowicz)	93
1. Poczyszczająca moc obrazów	95
2. Postać – wizerunek – znak: „Lubieżna i pijana starucha o twarzy bardzo szpetnej”	102
3. Obraz i literatura	120
3.1. Γραῦς μέθυση w brzuchu wieloryba – literacki obraz przejścia.....	120
3.1.1. Stara pijaczka, kordaks i ketos.....	121
3.1.2. Konstrukcja postaci	123
3.1.3. Konstrukcja sceny.....	124
3.2. Fantasmagoria śmierci vs fantasmagoria obrazu	125
4. Obraz i sztuka	130
4.1. Γραῦς οἰνοφόρος – „starucha pełna wina”	130
4.2. „Rodzina” przedstawień typu <i>anus ebria</i> w okresie hellenistycznym i rzymskim	136
4.3. Archaiczne i klasyczne prototypy.....	142
4.4. Rzymskie monumentalne rzeźby w typie γραῦς οἰνοφόρος – analiza semantyczna obrazu.....	163
4.4.1. „Starość bowiem cień śmierci rzuca” – kobieca starość jako znak...	163
4.4.2. Ekspresja twarzy.....	167
4.4.3. Strój.....	172
4.4.4. „Zataczająca się od pijaństwa flasza” – atrybut.....	179
4.4.5. „Gromada starych wieźm, siedząca / W kuczki, w żalości grzęznąć niemy” – pozycja postaci.....	185
4.5. <i>Anus est Smyrnae in primis incluta</i> – stara pijaczka ze Smyrny.....	198
4.5.1. Pliniusz, Mucjanus i Myron.....	198
4.5.2. Kontekst religijny smyrneńskiej rzeźby	204
4.6. Funkcja monumentalnych rzymskich przedstawień	210
5. Γραῦς οἰνοφόρος jako znak <i>remediatio</i> i zwycięstwa wina.....	214
6. „Co ostatecznie w tej babie siedzi?”	218
7. <i>La monde renversé</i>	226

Współczesność

Rozdział IV Językowy obraz „starej pijanej kobiety” w polszczyźnie (R. Przybylska)	233
1. Ujęcie metodologiczne: analiza semantyczna i onomazjologiczna	233
1.1. Zespół cech definicyjnych i fasety (aspekty znaczenia).....	235
1.2. Kolokacje i pozycje składniowe	236
2. Pojęcie starej pijanej kobiety w ujęciu onomazjologicznym	237
3. Struktura kognitywna leksemu <i>baba</i>	239
3.1. Etymologia.....	239
3.2. Współczesne znaczenia	241
3.3. Rodzina słowotwórcza wyrazu <i>baba</i>	242
3.4. Frazologia	243

3.5. Kolokacje.....	243
3.6. Parametry semantyczne	245
3.7. Definicja kognitywna słowa <i>baba</i>	247
4. Pozostałe leksemy	247
4.1. Żona	247
4.2. Matka	248
4.3. Kobieta.....	248
4.4. Niewiasta	249
4.5. Pani.....	249
4.6. Dziewczyna	250
4.7. Starucha	250
5. Atrybut upojenia	251
6. Figura „starej pijanej kobiety” w folklorze ludowym i literaturze staropolskiej	252

Rozdział V Wobec śmierci i upojenia. Dionizyjska baba w polskiej literaturze współczesnej (J. Hobot).....	259
1. „Dlaczego nie chcecie stworzyć mitologii nowej?”	259
2. Dionizyjska baba.....	264
2.1. „Raskolnikow uderza siekierą”	271
2.2. „Lubię stare kobiety”.....	275
2.3. Źródło młodości	279
2.4. „Piję późne wino”	281
2.5. „Szczęśliwa jak hipopotam”	287
2.6. „A ja cię synku rodziłam na wieczne konanie / A ja cię synku chowałam na ciężkie odpoczywanie”	288
2.7. „Dziecko to ja”	290
2.8. Stary Sokrates – Stara Baubo	293
2.9. „Wciągnę go w siebie”	295
2.10. „Na pohybel szczawiom!”	297
2.11. „Nigdy jeszcze tak władczy nie wydał się Eros”	302
2.12. „Won ty z cuchnącą dziurą”	305
2.13. „Ciagle coś dzwigam, jak ten tragarz stary:/ Ciebie przygniota już miłsze ciężary”	308
2.14. „Stary lubieżny dziadu pora tobie do grobu”	310
2.15. „Szalona starość”	313
2.16. <i>Wie eine Mädchen</i>	314
2.17. „Oszukana”	315
2.18. Pergamońscy barbarzyńcy	317
2.19. Omofagia	319
2.20. Stara Ofelia	320

Rozdział VI Zakończenie: „Stara rebeliantka” (J. Hobot).....	327
1. „Filozofia... żeńskiej szpary”	331
2. <i>Je déteste mon visage</i>	334
3. „Ta stara pijaczka – Europa”	336

Bibliografia	343
Wykaz skrótów odnoszących się do autorów i dzieł antycznych	361
Spis tabel	367
Spis ilustracji	369
Indeks nazwisk	375